

Lauri Lagle uus oaas on nukker, aga soe

Karin Allik
TEATRIKRIITIK

- Lavastaja eesmärk on avada vaataja tajudele korraka kaks kihti
- Teist inimest ei saa kunagi mõista nii, nagu mõistetakse ennast

Lauri Lagle lavastus «Tähtede all» Von Krahli teatris. Ingmar Jõela, Markus Truup, Marika Vaarik ja Katariina Tamm. FOTO: Von Krahl

On reede õhtu, kell näitab kümmekond minutit pärast üheksat ja ma astun Von Krahli teatrimajast välja. Mööda pidulistest kihavaid vanalinna tänavaid kodu poole liikudes saan äkitselt aru, et alles siin toimub viimane stseen Lauri Lagle uuslavastusest «Tähtede all».

▶ KUULA ARTIKLIT

Jälgin tänaval mööduvaid seltskondi, kes valju jutuvadina saatel öösse tõttavad. Piilun sisse baariaknast, kust paistab inimesi täis tantsupõrand – kaveribändi saatel keerutades hoitakse teineteise ligi ja haaratakse kaaslasel käest. Saan aru, et inimese loomulik olek on koos olek. Sellele vihjab ka Lagle lavastus.

Kui lavastuse «Tähtede all» tutvustus küsib, mis on see igatsus, mis meid kõiki ühendab, siis etendus näib vastavat, et tõenäoliselt on see igatsus läheduse järele. Laval tegutseb üks isemoodi kohvik, küllastajateks seitse näitlejat, kes etenduse jooksul kordagi saalist ei lahku. Ruumis domineerivad kollakad-oranžid toonid ning näitlejad kannavad (ussi)nahkseid saapaid ja jakke nagu kauboid Metsikus Läänes – seda lavamaailma ümbritseb justkui kõrb. Kohvik nimega Tähtede All paistab siis omakorda ühe nukra oaasina keset kõrbe.

Viljatu ja kontaktitu

Tegu pole aga arvatavasti loodusliku, vaid sotsiaalse kõrbega. Sarnaselt loodusliku kõrbega iseloomustab sotsiaalset kõrbe tühjus, elutus, üksindus. Kui looduslikus kõrbes ei tärka ükski taim, siis sotsiaalses kõrbes ei idane ükski inimsuhe, puuduvad lähedus ja empaatia. Viljatuse asemel domineerib kontaktitus.

Kohvik pakub seevastu võimalust kontaktide loomiseks, kujutades endast nii sõpruse kui ka armastuse kasvulava. Niisiis koosnebki «Tähtede all» eelkõige katsetest saavutada tõeline kontakt teise inimesega. Ükskõik mida teose lavakujud ka ei otsiks – kas kaastunnet, imetlust, armastust, tunnustust või lihtsalt ärakuulamist –, tuleneb see ikka inimlikust vajadusest olla koos ja kontaktis.

Ometi ei õnnestu Tähtede Allgi ligimesele päriselt ligi pääseda, sest kõik katsed täieliku läheduse saavutamiseks on juba ette määratud luhtuma. Teine inimene jääb ikka kuidagi teiseks, teistsuguseks. Teist inimest ei saa kunagi mõista nii, nagu mõistetakse ennast, ja vastupidi, sest kommunikatsioonis läheb alati midagi kaduma. Kontekst pole ju sõnumi saaja ja saatja jaoks kunagi sama, nagu viitab kas või Roman Jakobsoni tuntud kommunikatsioonimudel.

Kontekstide erinevust kommunikatsiooniakti osaliste vahel mängitakse markantselt välja näiteks stseenis, kus Ingmar Jõela tegelane vastab igale lavapartnerite küsimusele «Mida sa sellega öelda tahad?», ärritudes iga korraga aina enam. Kuigi partnerite küsimused pole mõeldud ründavana, annab Jõela tegelane neile ise ründava tähenduse, kui vestluse ümber negatiivse konteksti loob.

Sääraseid kommunikatsiooniprobleeme, mis pärsivad kohvikukülastajate omavahelist mõistmist, leidub omajagu: kord ei tajuta olukorra pühadust, kord takerdutakse minevikusündmustesse, kord ei tehta vahet päriselul ja fantaasial. Ehkki täielik kontakt jääb tegelaste vahel sestap saavutamata, toovad suhtlusvead lavastusse parasjagu huumorit. Nõnda omandabki see oaas nukra, ent siiski sooja meeleolu.

«Tähtede all» on Rasmus Kaljupärv ja Rea Lest.

FOTO: Von Krahl

Iseseisvatest tegelastest rääkimine on selle lavastuse puhul muidugi veidi küsitav nagu varasemateski Lagle teostes. Näitlejad ei ole laval küll iseendana, kuid ei ela ka tegelastesse sisse. Nad mitte ei mängi oma tegelast, vaid pigem mängivad oma tegelase kui tööriistaga. Olukordi ei looda laval selleks, et tegelase areng saaks lahti rulluda, vaid vastupidi – hoopis tegelane luuakse selleks, et olukord saaks lahti rulluda. Situatsioon on olulisem kui persoon.

Seetõttu võivad tegelased lavastuses sujuvalt ilmuda ja kaduda, ilma et tekiks küsimus, miks mõnd tegelast lõpuni ei arendatud ja tema murele lahendust ei leitud. Samuti võib näitleja mängides julgelt liialdada ja näidata oma teesklust, sest tegelane ei peagi olema elutruu. Ja tegelikult ei pea elutruud olema ka situatsiooni tegevus või sõnad, vaid situatsiooni tuum.

Pindmine ja sisemine

Kui Jörgen Liik tormab uksest karjudes sisse, langeb toolile ning hakkab, pea käte vahel, valjult nuuksudes nutma, siis ei tunne ma vaatajana kurbust, sest Liigi vali halin mõjub rohkem nutmise imiteerimise kui päris nutmisena. Kui Rea Lest istub tema vastu ja kinnitab, et ütleks mehele hoolimata kõigist tema läbikukkumistest ikkagi «Ma armastan sind», siis ei lähe mul süda soojaks, sest Lesta eneseväljendus tundub pigem lakooniline kui tõeliselt emotsionaalne. Ometi tajun stseenis sügavalt inimlikku igatsust tingimusteta armastuse järele ehk situatsiooni tuuma, mis mängleva pealispinna alt hästi läbi kumab.

Lagle eesmärk ei ole niisiis vaatajat emotsionaalselt väntsutada ega panna teda laval toimuvat läbi elama, vaid avada tema tajudele korraga kaks sootuks erinevat kihti. Nii võimaldabki «Tähtede all» publikul nautida humoorikalt jaburat mängu kui lavastuse pealiskihti ning samal ajal tajuda ka inimese olemuslikke igatsusi kui selle süvakihti.

Muide, teose finaali võib tõlgendada viitena lavastuse kihilisele ülesehitusele. Nimelt mängivad prožektoritulede kustudes korraga kaks muusikapala: raadiost kostab krabisev poplugu, kõlaritest aga elegantne instrumentaalpala. Just nii kõlavad argine ja abstraktne tasand kokku ka ülejäänud lavastuse vältel.

«Tähtede all»

- Lavastaja Lauri Lagle.
- Osades Ingmar Jõela, Rasmus Kaljujärvi, Rea Lest, Jörgen Liik, Katariina Tamm, Markus Truup, Marika Vaarik.
- Esietendus 15. detsembril Von Krahli teatris.
- Kestus 1 tund ja 50 minutit, vaheajata.